

การศึกษาบริบทการจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อน
การท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านห้วย
ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
A Study of Community Management Context
toward OTOP Nawatvithi Tourism Operation
at Warn Village, Namkam Sub-district, Muang
District, Sisaket Province

จิตติมา พลศักดิ์ (Jittima Palasak)¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เกี่ยวข้องจำนวน 23 คนและการประชุมสนทนากลุ่มย่อย จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 12 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการศึกษาพบว่า บริบทการจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เริ่มต้นจากชุมชนได้เปิดหมู่บ้านให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา และวัฒนธรรม จากนั้นหน่วยงานต่างๆ อาทิ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สภาวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาหนุนเสริม และพัฒนาศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการประชาสัมพันธ์ความงดงามของวัดพระธาตุสุพรรณหงส์

---

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

และชุมชนเผ่าลาวที่มีวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ยังมีการหยิบยกประเด็นนี้มาศึกษาใส่บาตรในทุกเช้าวันอาทิตย์ และตลาดโบราณจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านมาเป็นจุดขายของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว โดยบริบทการจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน เริ่มตั้งแต่ผู้นำ และสมาชิกชุมชน รวมถึงหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องโดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน 2) งบประมาณที่ใช้ดำเนินการมาจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และงบประมาณหมู่บ้านที่จัดสรรมาพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 3) วัสดุอุปกรณ์ได้รับการอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความร่วมมือสนับสนุนของสมาชิกชุมชน และ 4) หัวใจหลักของการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ที่สมาชิกชุมชนให้ความร่วมมือในการวางแผนร่วมกันคิด ลงมือปฏิบัติ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละครั้งที่จะมีการดำเนินกิจกรรมจะมีการประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิกชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีมติในการดำเนินงานร่วมกัน

คำสำคัญ : การจัดการชุมชน การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

Abstract

This research aimed to study the community management context toward OTOP Nawatvithi tourism operation at Warn village, Namkam sub-district, Muang district, Sisaket province. Followed qualitative research approach, data was collected using in-depth Interview with 23 people and focus group discussion of 12 key informants. Data was then analyzed, synthesized, concluded and presented in descriptive manner.

The results found that initially the community was opened as a religious and cultural tourist attraction. Later, many institutes, such as Sisaket Community Development Office, Sisaket Rajabhat University, the Council of Provincial Cultural Affairs and other relating institutes, came in to support and enhance the attractive potential of the community. Several

attractions were promoted to be the community selling points, including the spectacular Phrathat Supannahong Temple, the unique Laotian lifestyle, the traditional of kneeling for almsgiving on every Sunday morning, and the old market with local tradition products. Several interesting issues in the context could be addressed as follow: 1) participation of all members in community, 2) budgets used for tourist attractions development were from the Provincial Community Development Office and the Village Fund, 3) equipments and materials were supported by related units and community members, and 4) the backbone of community tourism management was the member participation. The community members had to cooperate in all activities from planning, implementing and coordinating with related supporting units, and performance evaluating. Before doing each activity, the community meeting was generally arranged for all members to share their opinion and give their agreement. it depends on the members of community to go along in planning together, starting to do, following and evaluating operation together with other institutes being related by each time, they will have activity management by having village community meeting for members to participate in giving their opinions and voting in operation together.

Keywords: Management of community, Tourism Operation, OTOP Nawatvithi

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถ แข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ และกระจายรายได้ อย่างเท่าเทียม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากในการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและ พัฒนาเศรษฐกิจให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถ และความเข้มแข็งของชุมชน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพ

ของประเทศในหลากหลายมิติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ด้วยเหตุนี้กรมการพัฒนาชุมชนจึงจัดโครงการไทยนิยมยั่งยืน ชุมชน OTOP นวัตกรรมวิถี ซึ่งมีเป้าหมายในการดึงคนเข้าหมู่บ้านด้วยการท่องเที่ยว โดยมีแนวคิดในการพัฒนาต่อยอดจากการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในปี พ.ศ. 2544 บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ “ต่อยอดอดีต” “ปรับปัจจุบัน” และ “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนพัฒนาศักยภาพต้นทุนชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการให้เกิดการยกระดับเศรษฐกิจครัวเรือนของประชาชนในรูปแบบของการจำหน่ายสินค้าของชุมชนท้องถิ่นนั้น โดยมีหน่วยงานรัฐและหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุนส่งเสริมตามนโยบายรัฐเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายที่มุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล ดังนั้น จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแนวคิดการผลิตสินค้า OTOP ที่ออกจากชุมชน เพื่อจำหน่ายสู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ โดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่มีการผลิตสินค้าและบริการดำเนินการขับเคลื่อนภายใต้โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมวิถี (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561)

บ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยวมีระยะทางห่างจากตัวเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร จากหนังสือบันทึกประวัติบ้านห้วยน้ำคำได้กล่าวถึงความเป็นมาของหมู่บ้านว่ามีผู้เฒ่า ผู้แก่เล่าสืบต่อกันมาว่า “ตาคำและยายเงิน” สองสามีภรรยาได้พาบริวารจำนวนหนึ่งอพยพลงมาจากลาวทางเหนือเพื่อหนีภัยสงคราม โรคระบาด ความอดอยากและความแห้งแล้ง จึงรวบรวมคนเดินทางเรื่อยมาจนถึงทำเลบริเวณชายป่าแห่งหนึ่ง (ป่าห้วยสำราญ แปลงที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบัน) ซึ่งมีแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การอยู่อาศัย และทำการเกษตร นอกจากนี้ยังพบว่าแหล่งน้ำในพื้นที่มีลักษณะน้ำเป็นสีเหลืองคล้ายทองคำไหลออกมาจากป่าไม้หลายแห่งจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านน้ำคำ” ต่อมาขุนคตที่เป็นเพื่อนรักกับตาคำ ได้นำผู้คนอพยพลงมาอยู่ร่วมกับตาคำที่บ้านน้ำคำและเนื่องจากสภาพพื้นที่หมู่บ้านมีจำกัด ไม่เพียงพอต่อการอยู่อาศัย

เพราะเกิดการขยายตัวของประชากรเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2385 ชุนคจึงได้นำลูกบ้านส่วนหนึ่งย้ายออกมาตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ โดยบริเวณที่ตั้งใหม่เป็นแหล่งที่มีवानหอมเกิดขึ้นจำนวนมากจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโนนสวนวานหอม” ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านห้วยน้ำคำ ลักษณะสังคมและการดำเนินชีวิตของคนบ้านห้วยน้ำคำมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รักสงบ รักษาสืบสานงานบุญประเพณี และวัฒนธรรม ประชาชนมีความสามัคคี เชื่อฟังผู้นำ และคนในชุมชนถือศีลปฏิบัติมายาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ในอดีตชุมชนบ้านห้วยน้ำคำไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน เมื่อจะประกอบศาสนกิจต่างๆ ต้องเดินเท้าไปที่วัดบ้านน้ำคำ ซึ่งการเดินทางในขณะนั้นไม่มีความสะดวกเพราะระยะทางไกลและถนนในการสัญจรลำบาก โดยเฉพาะในฤดูฝน จะเดินทางได้ลำบากมาก ชาวบ้านห้วยน้ำคำจึงได้ประชุมหารือพร้อมมีมติให้สร้างวัดของบ้านห้วยน้ำคำขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2541 โดยได้รับการบริจาคที่ดินในการสร้างวัด และปัจจัยต่างๆ จากพี่น้องชาวบ้านห้วยน้ำคำที่มีที่ดินอยู่บริเวณใกล้บริเวณหนองผือ นำมารวมกันเพื่อสร้างวัด เมื่อสร้างวัดเสร็จยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา จึงเรียกว่า “สำนักสงฆ์บ้านห้วยน้ำคำ” การก่อสร้างในครั้งแรกสร้างศาลาริมน้ำขึ้นทางด้านทิศเหนือของหนองผือ ซึ่งเชื่อกันว่าหนองน้ำแห่งนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่สถิตของพญานาค เพราะน้ำไม่เคยเหือดแห้งมีน้ำซับไหลตลอดทั้งปี จากนั้นปี พ.ศ. 2548 ได้ขออนุญาตในการดำเนินการก่อสร้างวัดเพิ่มเติม โดยมีการก่อสร้างศาลาการเปรียญ กุฏิ หอฉัน หอสังฆม หอกลอง หอระฆัง หอโพง ชุ่มประตู่ไม้ ศาลาพักริมน้ำ ฌาปนสถาน และอุโบสถบนเรือสุพรรณหงษ์จำลองกลางสระน้ำหนองผือ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ปีพ.ศ. 2552 ได้มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมายังวัดบ้านห้วยน้ำคำ และได้มีการประชาคมชาวบ้านตั้งชื่อวัดใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับศาสนสถานที่สร้างขึ้นได้ชื่อ “วัดพระธาตุสุพรรณหงษ์” เป็นศาสนสถานที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านเป็นอย่างยิ่ง และเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 นอกจากความสามัคคีในการร่วมแรงใจในการทำนุบำรุงศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมแล้ว เมื่อเว้นจากฤดูกาลเกษตร ชาวบ้านมักจะทอผ้า ทำเครื่องจักสานไว้ใช้ในครัวเรือน และจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของคนในชุมชน และเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2544 - 2545 ได้เกิดโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้น หรือเรียกว่าโครงการ OTOP ทำให้สินค้าที่ทำจากผ้าทอมือ ลวดลายต่างๆ อาทิ ลายผ้าขิด ลายผ้าซิ่นตีนจก ซึ่งเป็นลายแบบดั้งเดิม และ

เครื่องจักสานเติบโตขึ้นกลายเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของชุมชนที่จำหน่าย ทั้งในชุมชนและออกร้านในงานแสดงต่างๆ เป็นสินค้ามีชื่อเสียงของชุมชน ต่อมา พ.ศ. 2558 คณะกรรมการและผู้นำชุมชนได้ประชุมประชาคมหมู่บ้านร่วมกัน ในการผลักดันวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โดยสมาชิก ในชุมชนทุกคนลงมติเห็นชอบให้ขับเคลื่อนชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และ ปีพ.ศ. 2561 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เน้นการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน บ้านห้วยน้ำ จึ่งถูกผลักดันให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีโดยสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดศรีสะเกษ วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้ด้านต่างๆ ให้ชุมชนได้มีการพัฒนาศักยภาพ อย่างต่อเนื่อง ชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาตนมาโดยตลอด ซึ่งพื้นฐาน การดำเนินงานกิจกรรมของชุมชนบ้านห้วยน้ำใช้หลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ทุกคน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข ร่วมรับผลประโยชน์ สิ่งเหล่านี้เป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เข้ามาเสริมหนุนให้เกิดการขับเคลื่อน โครงการที่ชุมชนสร้างขึ้น ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนเป็นหนึ่งในหมู่บ้านชุมชนต้นแบบชุมชน ท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับคัดเลือกในการแข่งขันหมู่บ้าน ต้นแบบระดับประเทศที่มีความเข้มแข็งด้านศักยภาพ และเป็น 1 ใน 160 แหล่งท่องเที่ยว ที่ถูกแนะนำให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว นวัตวิถีระดับประเทศจากกรมการพัฒนาชุมชน ที่มีจุดเด่นด้านการอนุรักษ์ ทำนุบำรุงศาสนา วัฒนธรรม และมีสินค้าพื้นถิ่นด้าน งานหัตถกรรม ทอผ้า งานจักสานเป็นสินค้า OTOP ของชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่า และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชน ส่งผลให้ เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่เป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ (สำนักงาน พัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2561) ดังนั้น บ้านห้วยน้ำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ จึงเป็นหมู่บ้านที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยถึงบริบทการจัดการ ชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่สามารถ นำไปปรับใช้และขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการทำงานหรือการจัดการมีความสำคัญต่อองค์การทุกองค์การ เพื่อให้องค์การเกิดการพัฒนาและก้าวหน้าตามแผนที่ได้วางไว้ จะเห็นได้ว่าในองค์การที่มีการเติบโตสูงจะมีระบบการดำเนินงานที่ต้องอาศัยการจัดการอย่างรอบคอบ รัดกุม โดยการจัดการจะมีขั้นตอนที่ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การควบคุม การประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สมคิด บางโม (2546) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการจัดการที่สำคัญได้แก่ 1) คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงานของหน่วยงานหรือองค์การต่างๆ 2) เงิน (Money) จำเป็นที่จะต้องมียงบประมาณเพื่อการบริหารงาน 3) ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) ในการบริหาร 4) การบริหารจัดการ (Management) หรือขั้นตอนการดำเนินงานเป็นภารกิจของฝ่ายบริหารเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุด ปัจจุบันการจัดการที่เป็นที่นิยมและมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการใช้เป็นข้อได้เปรียบของการดำเนินการทางแข่งขันเชิงธุรกิจคือ การจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่าง (Participative Management) ผู้นำและผู้ปฏิบัติมาทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (วิศิรา พุ่มดอกไม้, 2553) เพราะการมีส่วนร่วมจะสร้างความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกันทางด้านจิตใจ และอารมณ์ ผลการเกี่ยวข้องกันทำให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มพร้อมทั้งเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อกันด้วย ทำให้การขับเคลื่อนงานมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Keith Davis, 1972) ดังนั้นในกระบวนการจัดการทุกขั้นตอน ทั้งการจัดการคน การจัดการงบประมาณ การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์และการบริหารจัดการที่จะทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการในทุกๆ ชุมชน ทุกองค์การ ที่ต้องการให้สมาชิกในกลุ่ม ชุมชนให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อุทัย ปริญาสุทธีพันธ์ (2558) กล่าวว่า การจัดการชุมชนไม่ใช่เรื่องใหม่ หากมีมานานแล้วหากต่างกันเพียงในแง่ของรูปแบบและกลไกที่มีความเฉพาะเจาะจง

กับบริบทและเงื่อนไขของชุมชนนั้นๆ การจัดการชุมชนจึงมีความจำเป็นต้องบูรณาการความรู้ท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่เข้าด้วยกันเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่ให้แนวคิดและความสำคัญต่อการจัดการดำเนินงานในองค์กรต่างๆ เพราะมีความจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมทั้งในกลุ่มองค์กร หน่วยงาน และชุมชน โดยในปัจจุบันจะพบว่า ชุมชนที่มีขีดความสามารถและศักยภาพในการจัดการตนเองได้พัฒนาเศรษฐกิจด้านสินค้าและบริการที่มีในชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Tourism: CBT) มีจุดขายคือ การนำเอกลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต การผลิตสินค้าของชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อนำเสนอให้แก่ผู้มาเยือนได้ชม ชูติกาญจน์ กันทะอุ (2554) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีลักษณะการจัดการที่มุ่งเน้นชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานคิดว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น และทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนนั้นเกิดประสิทธิภาพและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของวีระพล ทองมา และ นวนจันทร์ ทองมา (2551) กล่าวว่า ชุมชนสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการ ทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการตั้งศักยภาพของสมาชิกชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน

แนวคิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว

นโยบายการท่องเที่ยวในปัจจุบันเน้นปรับกลยุทธ์การขยายฐานตลาด เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มุ่งเน้นในการเพิ่มกระแสการเดินทางในแคมเปญ “ทำเที่ยว ชำนาญภาค” แหล่งท่องเที่ยวเมืองรองภายใต้โครงการ “12 เมืองต้องห้าม...พลาด” (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2561) ให้สอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนประเทศ ในด้านการลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยการเน้นให้เกิดการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวชุมชน โดยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพผลิตสินค้าและบริการมาสร้างสรรค์ เป็นการบูรณาการการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวการตลาดสินค้า OTOP ในชุมชนต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ ดังนั้น การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว คือ การปรับจุดอ่อนและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในด้านการจัดการ การส่งเสริมการตลาดและการสื่อสาร ควบคู่ไปกับการส่งเสริมพัฒนาสินค้าและบริการให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับการท่องเที่ยวชุมชนให้เติบโตอย่างมั่นคง มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ ปี พ.ศ. 2561 - 2565 ของสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งจุดแข็งของชุมชนท่องเที่ยว คือ ชุมชนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน อีกทั้งบริษัทนำเที่ยวขนาดใหญ่เริ่มให้ความสนใจให้การสนับสนุนชุมชนและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น การเติบโตของชุมชนท่องเที่ยวจึงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งการวางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนนั้นโดยประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม จะช่วยพัฒนาและส่งผลให้การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

แนวคิด OTOP นวัตวิถี

ปัจจุบันนโยบายรัฐได้เน้นให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศไทย แนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นหนึ่ง ในวาระสำคัญของการพัฒนา และปรับเปลี่ยนแนวคิดที่นอกจากเน้นด้านการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายแล้ว ยังถูกยกระดับให้ชุมชนต่างๆ ในประเทศไทย ได้นำเอาเอกลักษณ์ท้องถิ่นมาเปลี่ยนแปลงให้เกิดการเพิ่มมูลค่าต่างๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบ “โครงการ OTOP หรือ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริม และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ โดยมีกิจกรรมทางการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิต นำไปสู่การพัฒนาชนบท และสร้างความเจริญให้กับชุมชน สามารถยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น (ทัศนาศ พงษ์มา, 2553) ในปัจจุบันนโยบายรัฐมุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจประเทศ โดยการนำแนวคิดการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์มาพัฒนาต่อยอดพัฒนาในรูปแบบโครงการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌญา ตีปจันทร์ (2557) กล่าวว่า โครงการนี้ช่วยยกระดับ ฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มี อยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการที่ชุมชนมีเอกลักษณ์สามารถ กระตุ้นให้พื้นที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว และผลิตสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้ เป็นการสร้างรายได้ และเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สำหรับชุมชน ดังนั้น ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี คือ การบูรณาการการพัฒนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับการพัฒนาและส่งเสริมการตลาดสินค้า OTOP ในชุมชน ด้วยความคิดสร้างสรรค์มีนวัตกรรมของการพัฒนาและยุทธศาสตร์ ในการส่งเสริม เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และเพิ่มยอดขายสินค้า OTOP ที่เป็นเอกลักษณ์ในชุมชน ด้วยยุทธศาสตร์การตลาดที่แตกต่างไปจากที่เคยทำมา เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า OTOP ที่เป็นผลผลิตของชุมชนให้สามารถเพิ่มศักยภาพ ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยสมาชิก ในชุมชน ใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชน ใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน รวมถึงการสร้าง ศักยภาพเส้นทางท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับเส้นทางท่องเที่ยวเมืองรองและเมืองหลัก ตามนโยบายของรัฐที่ขับเคลื่อนร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจชุมชน มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารับบริหารจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม บ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินงาน

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินงานวิจัยในช่วงเดือน พฤศจิกายน 2561 – กันยายน 2562 ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายจากประชากรที่อาศัยอยู่ที่บ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษทั้งสิ้น 570 คน วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับกระทำการดำเนินงานการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรมบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จำนวนทั้งสิ้น 23 คน กับหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิประจำตำบล จำนวน 2 ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP ในชุมชนบ้านห้วย จำนวน 5 คน กลุ่มวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 5 คน

2. การสนทนากลุ่มย่อย เพื่อให้ประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ข้อมูลมีความกว้างละเอียดลึกซึ้งและนำไปสู่ประเด็นที่ให้คำตอบในทิศทางที่สอดคล้องกันมากขึ้น โดยดำเนินการประชุมจากกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานท้องถิ่นจำนวน 1 คน ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP จำนวน 3 คน กลุ่มวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิประจำตำบล จำนวน 1 คน

3. การประชุมนำเสนอเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน และร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลเพิ่มเติมด้านบริหารจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP

นวัตวิถี บ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิประจำตำบล จำนวน 2 ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP ในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ จำนวน 5 คน กลุ่มวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 5 คน และคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

รวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอข้อมูลรายงานแบบพรรณนาความ (Descriptive)

ผลการวิจัย

บริบทการจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีผลการวิจัยดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน บ้านห้วยน้ำคำ จากการศึกษา พบว่า คนในชุมชนมีความสามัคคี เชื้อพ้องผู้นำ บรรพบุรุษของคนในชุมชนคือ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเดิมที่อพยพย้ายมาจากลาวเหนือมาอาศัยรวมกันอยู่ มีวิถีชีวิตรักความสงบเรียบง่าย ยังคงไว้ซึ่งศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดต่อกันมา ด้วยเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเหล่านี้จึงเป็นที่มาที่ทำให้บ้านห้วยน้ำคำ มีความโดดเด่นทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดประจำหมู่บ้าน จากพื้นที่ที่ชาวบ้านร่วมบริจาคใกล้หนองน้ำในหมู่บ้าน หลังจากสร้างวัด สร้างศาลา การเปรียญเป็นที่เรียบร้อย ชาวบ้านจึงได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างพระอุโบสถบนเรือสุพรรณหงส์จำลองกลางสระน้ำตามลำดับ ต่อมาเมื่อเดือนมิถุนายน ปีพ.ศ. 2552 ท่านพระครูปริยัติวิราภรณ์ได้พาคณะผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เพื่อรับประทานพระบรมสารีริกธาตุหน้าตัก วชิราวุธโรงพยาบาลจุฬาฯ จากนั้นจึงได้มีการประชาคมชาวบ้านตั้งชื่อวัดใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับศาสนสถานที่กำลังสร้างขึ้น และพระบรมสารีริกธาตุที่เป็นสมบัติอันล้ำค่า ให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้เคารพบูชา และได้ชื่อวัดใหม่ว่า “วัดพระธาตุสุพรรณหงส์” ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ นอกจากนี้จะเป็นสถานที่สำหรับ

ทำพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ความสวยงามโดดเด่นของพระอุโบสถบนเรือสุพรรณหงส์ ยังมีความงดงามอย่างมาก ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด เข้าเยี่ยมชมสักการะพระบรมสารีริกธาตุที่วัดพระธาตุสุพรรณหงส์อย่างต่อเนื่อง ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการและผู้นำจึงได้ประชุมประชาคมหมู่บ้าน ร่วมกันในการผลักดันวัดพระธาตุสุพรรณหงส์และบ้านห้วยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แห่งใหม่ โดยสมาชิกในชุมชนทุกคนลงมติเห็นชอบให้ขับเคลื่อนชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2561 จึงได้รับการผลักดันให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดศรีสะเกษ วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้ด้านต่างๆ ให้ชุมชนได้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ทุกคนทั้งการร่วมคิดตั้งแต่การวางแผนให้หมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา โดยจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านให้สมาชิกชุมชนทุกคนได้ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน ให้สะอาดน่ามอง ดูแลเรื่องความสะอาดภายในและภายนอกบริเวณวัดร่วมกัน โดยภายในบริเวณชุมชนบ้านห้วยตั้งแต่ถนน และบ้านเรือนจะมีการจัดระเบียบ ความสะอาด ดูแลรับผิดชอบพื้นที่บริเวณบ้านตนเองทำให้ถนนและบ้านเรือนของ ชุมชนบ้านห้วยมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้สมาชิกยังได้เข้าร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่นที่มีในชุมชน ทั้ง อาหาร พืชผักที่ปลูก และ ผลผลิตที่หามาจากป่าชุมชน เช่น เห็ด เหือก กลอย เป็นต้น นำมาจำหน่ายที่ตลาด ในวัดพระธาตุสุพรรณหงส์เพื่อสร้างรายได้ให้ครัวเรือนของตนเอง สร้างความสุข ให้กับคนในชุมชน ดังนั้น การที่สมาชิกชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ในทุกขั้นตอน ทำให้ทุกคนเกิดความรัก สามัคคี และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ประสบผลความสำเร็จ กระบวนการมีส่วนร่วม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนผลักดัน ให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการที่ชุมชนสร้างขึ้น ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้อย่าง มีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างเนื่อง

2. งบประมาณที่ใช้ดำเนินการ จากการศึกษาพบว่า การดำเนินโครงการต่างๆ ของชุมชนบ้านห้วยน้ำเกิดจากสมาชิกในชุมชนทุกคนร่วมกันบริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัว และการจัดสรรเงินจากงบกองทุนหมู่บ้านมาร่วมในการพัฒนา ซึ่งงบประมาณที่ได้รับในแต่ละครั้งที่ดำเนินกิจกรรมจะต้องผ่านการประชาคมหมู่บ้านและได้รับมติเห็นชอบจากสมาชิกทุกคนจึงจะสามารถนำมาดำเนินการได้ ในส่วนการจัดการงบประมาณของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีฯ นั้นแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ

2.1 งบประมาณจากกองทุนหมู่บ้าน ในส่วนของงบประมาณกองทุนหมู่บ้าน จะจัดสรรจากงบสาธารณประโยชน์ที่ได้จากเปอร์เซ็นต์ผลกำไรการบริหารจัดการงบกองทุนหมู่บ้านประจำปีนำมาใช้ในส่วนของการสนับสนุนค่าเดินทางในการจัดกิจกรรมของชุมชนที่เดินทางเข้าร่วมนำผลงานไปจัดแสดงที่พื้นที่อื่น หรือใช้ในกรณีที่สนับสนุนไม่เพียงพอจึงนำงบในส่วนนี้มาเสริมในแต่ละปีไม่เกิน 10,000 บาท ใช้สนับสนุนกรณีฉุกเฉินเป็นครั้งๆ ไป ซึ่งก่อนจะนำเงินส่วนนี้มาใช้ จะมีข้อกำหนดจำนวนครั้งในการเบิกจ่าย และวงเงินในการเบิกจ่ายมาใช้ไม่เกิน 10,000 บาท

2.2 งบประมาณจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 ล้านบาท แบ่งการจัดการออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) งบประมาณที่ใช้สนับสนุนการอบรมให้ความรู้ การพัฒนาบุคลากร การจัดทำวิทยากรมาให้ความรู้แก่ชุมชนในการพัฒนาโครงการงบประมาณสำหรับในการจัดสถานที่อบรมเป็นต้น จำนวน 1 ล้านบาท

2) งบประมาณด้านการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยวฯ จำนวน 1 ล้านบาท เกิดจากการที่ชุมชนร่วมกันประชุมวางแผน และเขียนแผนดำเนินงานเสนอไปยังหน่วยงานผู้สนับสนุนงบประมาณว่าชุมชนขาดทรัพยากร และวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้างที่ต้องนำมาดำเนินงาน จากนั้นสำนักงานพัฒนาชุมชนจะเป็นผู้จัดหาวัสดุอุปกรณ์มาให้ตามที่ชุมชนต้องการ จะเห็นได้ว่าการจัดสรรงบประมาณที่มาจากสำนักงานพัฒนาชุมชนในการนำมาพัฒนาโครงการและชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีฯ เป็นการทำงานที่มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาชุมชนที่กล่าวว่า

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของชุมชนโดยให้ชุมชนจัดทำแผนการดำเนินโครงการ และงบประมาณเสนอมาที่คณะกรรมการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เพื่อพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ ผลจากการจัดการจัดสรรงบประมาณที่เป็นระบบของชุมชนบ้านห้วยในการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ทำให้ชุมชนมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย อาทิ กิจกรรมในงานบุญประเพณีในแต่ละเดือนส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมความงดงามของพระธาตุสุพรรณหงส์ การเข้ามาเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นที่ตลาดโบราณ และสินค้าหัตถกรรมของชาวบ้านในชุมชนที่มีจำหน่ายในวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ และที่กลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น เศรษฐกิจ รายได้ครัวเรือนของสมาชิกชุมชนดีขึ้นตามลำดับ

3. วัตถุประสงค์จากการศึกษาพบว่า เป็นการจัดการวัสดุเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินการโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ในการจัดแต่งพื้นที่ให้สวยงาม เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนได้กลับมาใช้บริการซ้ำ ชุมชนมีการจัดการเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุดิบชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด อาทิ เช่น การใช้วัสดุอุปกรณ์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชน และมีหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุนในการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ชุมชนต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ประเภทการก่อสร้าง เช่น บ้านจำลองเฝ้าลาวที่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ประเภทไม้ในการก่อสร้าง บางชิ้นส่วนสามารถหาได้ในท้องถิ่น และบางชิ้นส่วนต้องดำเนินการสั่งซื้อเพื่อมาประกอบเป็นตัวบ้าน ชุมชนจะดำเนินการเขียนแผนเพื่อให้ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนพิจารณาหากเป็นคำวัสดุในการนำมาพัฒนาโครงการฯ ที่ไม่ใช่ครุภัณฑ์คณะกรรมการจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจะเป็นหน่วยงานที่จัดหาวัสดุให้ชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องการตรวจรับวัสดุ จำนวนและความถูกต้องของปริมาณการส่งได้ตามที่เขียนไว้ในแผนโครงการหรือไม่ และจากนั้นจึงรับวัสดุมาดำเนินการพัฒนาโครงการฯ ต่อไป ดังภาพที่ 1

ในส่วนวัสดุอุปกรณ์บางส่วนที่ต้องใช้นำมาจัดแสดงในวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ ประเภทเครื่องจักสาน ฝ้ายทอต่างๆ เป็นอุปกรณ์ที่คนในชุมชนจัดทำขึ้นเพื่อมาสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนงานตามแผนที่วางไว้ ซึ่งเป็นการใช้วัสดุท้องถิ่น

ที่มีในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยวัตถุประสงค์ที่สมาชิกชุมชนร่วมกันสร้างสรรค เพื่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ และเป็นอัตลักษณ์ที่สวยงามเฉพาะถิ่น เพื่อให้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว (ภาพที่ 2)

4. ขั้นตอนดำเนินงาน พบว่า นอกจากโครงสร้างที่เป็นทางการในการจัดการ การทำงานของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านในรูปแบบการปกครองหมู่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยแล้ว ยังมีโครงสร้างการทำงานที่ไม่เป็นทางการ ในรูปแบบการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะ การมอบหมายงานเป็นครั้งคราวไป โดยผู้นำชุมชนจะมีหน้าที่แบ่งงานตามความถนัด และทักษะส่วนบุคคล ให้คนในชุมชนทำงานร่วมกันทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือผู้ใหญ่ บ้านรับผิดชอบในด้านกรบริหารโครงการฯ ต่างๆ ร่วมกับผู้นำไม่เป็นทางการ ที่เป็น ทั้งคนรุ่นใหม่และผู้สูงอายุที่สมาชิกชุมชนนับถือ และทำงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยในหมู่บ้านจะแบ่งออกเป็น 10 คุ่ม แต่ละคุ่มจะมีผู้นำเป็นของตนเอง เพื่อเป็นหลัก ในการประสานการทำงานของชุมชน กับสมาชิกในแต่ละคุ่ม โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ ในการแบ่งงาน เกณฑ์การแบ่งงานจะมอบหมายตามทักษะความสามารถของผู้นำคุ่ม เพื่อเป็นการกระจายการทำงานของสมาชิกชุมชน ดังนั้น การวางแผนขั้นตอนการ ดำเนินงานของชุมชนจะยึดหลักการงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกชุมชน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนด้านองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป ขณะเดียวกันก็ยังคง ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้คน ในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และสร้างความเป็นเจ้าของในการสร้างสรรค การท่องเที่ยวชุมชนทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นชุมชน ที่เข้มแข็งต่อไป

สรุป และอภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน บ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ส่งผลให้กิจกรรมชุมชนท่องเที่ยวของหมู่บ้านถูกผลักดันให้กลายเป็น ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดศรีสะเกษ โดยสมาชิกชุมชนตั้งแต่ผู้นำชุมชน ตลอดถึงสมาชิกชุมชนทุกคนจะให้ความร่วมมือ ร่วมแรงกันในการพัฒนาชุมชนของ

ตนเองโดยสมาชิกในชุมชนทุกคนลงมติเห็นชอบให้ขับเคลื่อนชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ต่อมาจึงถูกผลักดันให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดศรีสะเกษ วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้ด้านต่างๆ ให้ชุมชนได้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนทุกคนทั้งการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข ร่วมรับผลประโยชน์ ล้วนเป็นปัจจัยส่วนสำคัญที่ทำให้หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการที่ชุมชนสร้างขึ้น ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับ วรรณคดี ชมพูนุพันธ์ (2553) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญที่จะเป็นการจัดการที่ยั่งยืน และการคงอยู่ทางวัฒนธรรมอันเป็นการรับผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน คือ การร่วมมือกันหรือการมีส่วนร่วมและการตระหนักถึงคุณค่าของความสำคัญวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่นั้นๆ เอง

2. งบประมาณที่ใช้ดำเนินการ การดำเนินโครงการต่างๆ ของชุมชนบ้านห้วยเกิดจากสมาชิกในชุมชนทุกคนร่วมกันบริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัว และการจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านมาร่วมในการพัฒนาซึ่งงบประมาณที่ได้รับในแต่ละครั้งที่ดำเนินกิจกรรมจะต้องผ่านการประชาคมหมู่บ้านและได้รับมติเห็นชอบจากสมาชิกทุกคนจึงจะสามารถนำมาดำเนินการได้ ในส่วนการจัดการงบประมาณของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีฯ นั้นแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ 1) งบประมาณจากกองทุนหมู่บ้าน ในส่วนของงบประมาณกองทุนหมู่บ้านจะจัดสรรจากงบสาธารณประโยชน์ที่ได้จากเปอร์เซ็นต์ผลกำไรการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านประจำปีนำมาใช้ในส่วนของการสนับสนุนค่าเดินทางในการจัดกิจกรรมของชุมชน 2) งบประมาณจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 ล้านบาท แบ่งการจัดการออกเป็น 2 ส่วน คือ งบประมาณที่ใช้สนับสนุนการอบรมให้ความรู้ การพัฒนาบุคลากร การจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่ชุมชนในการพัฒนาโครงการฯ งบประมาณสำหรับในการจัดสถานที่อบรมเป็นต้น จำนวน 1 ล้านบาท และงบประมาณที่ดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยวฯ จำนวน 1 ล้านบาท โดยให้ชุมชนจัดทำแผนการดำเนินโครงการ และงบประมาณเสนอมาที่คณะกรรมการ

ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เพื่อพิจารณาการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาพัฒนาโครงการต่อไป การจัดสรรงบประมาณของชุมชนร่วมกับหน่วยงาน ถือเป็น การจัดการงบประมาณที่เป็นระบบของชุมชนบ้านหัวน้ำในการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนมากมาย ทำให้ชุมชนมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้น ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมความงดงามของพระธาตุสุพรรณหงส์ การเข้ามาเลือกซื้อสินค้าท้องถิ่นที่ตลาดโบราณ และสินค้าหัตถกรรมของชาวบ้านในชุมชนที่มีจำหน่ายในวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ และกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนของสมาชิกชุมชนดีขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย ปริญญาสุทธินันท์ (2558) ที่กล่าวว่าการจัดการเป็นกระบวนการวิธีที่สามารถช่วยให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ และทำให้การดำเนินงานนั้นเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับ ญัตติพร มณีโรจน์ (2560) กล่าวว่า การท่องเที่ยวสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว รายได้จากสินค้าที่ระลึกการท่องเที่ยว บ้านเรือน และแหล่งท่องเที่ยวสะอาด สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เพิ่มมากขึ้น และสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนให้ดีขึ้น

3. วัสดุอุปกรณ์ เป็นการจัดการในวัสดุเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินการโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ในการจัดตั้งพื้นที่ให้สวยงาม เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนได้กลับมาใช้บริการซ้ำ ชุมชนมีการจัดการเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด อาทิ เช่น การใช้วัสดุอุปกรณ์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชน และมีหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุนในการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ชุมชนต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ประเภทการก่อสร้าง เช่น บ้านจำลองเผ่าลาวที่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ประเภทไม้ในการก่อสร้าง บางชิ้นส่วนสามารถหาได้ในท้องถิ่น และบางชิ้นส่วนต้องดำเนินการสั่งซื้อเพื่อมาประกอบเป็นตัวบ้าน ชุมชนจะดำเนินการเขียนแผนเพื่อให้ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนพิจารณาหากเป็นค่าวัสดุในการนำมาพัฒนาโครงการฯ ที่ไม่ใช่ครุภัณฑ์ คณะกรรมการจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจะเป็นหน่วยงานที่จัดหาวัสดุให้ชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องการตรวจรับวัสดุ จำนวน

และความถูกต้องของปริมาณการสั่งได้ตามที่เขียนไว้ในแผนโครงการหรือไม่ และจากนั้นจึงรับวัสดุมาดำเนินการพัฒนาโครงการฯ ต่อไป และในส่วนวัสดุอุปกรณ์ บางส่วนที่ต้องใช้นำมาจัดแสดงในวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ ประเภทเครื่องจักสาน ผ้าทอต่างๆ เป็นอุปกรณ์ที่คนในชุมชนจัดทำขึ้นเพื่อมาสนับสนุนให้เกิด การขับเคลื่อนงานตามแผนที่วางไว้ ซึ่งเป็นการใช้วัสดุท้องถิ่นที่มีในชุมชนให้เกิด ประโยชน์สูงสุด โดยวัสดุอุปกรณ์สมาชิกชุมชนจะร่วมกันสร้างสรรค์เพื่อให้เกิด แหล่งท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ และเป็นเอกลักษณ์ที่สวยงามเฉพาะถิ่นเพื่อให้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ นุชนาฏ เชียงชัย (2558) กล่าวว่า การท่องเที่ยว โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับธุรกิจ ชุมชน ตลอดจนการนำอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนเป็นจุดแข็งและจุดขายให้ นักท่องเที่ยวสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาแวะชมและกลับมาเที่ยว ในครั้งต่อไป และยังสอดคล้องกับ แนวคิดของ ฌญาตี ตีปจันทร์ (2557) ที่กล่าวว่า การผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการที่ชุมชนมีเอกลักษณ์สามารถกระตุ้นให้พื้นที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว และ ผลิตสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้ เป็นการสร้างรายได้ และเป็นอีก หนึ่งแนวทางในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชน

4. ขั้นตอนดำเนินงาน พบว่า ชุมชนมีการแบ่งหน้าที่กันตามความถนัด และทักษะส่วนบุคคล โดยผู้นำชุมชนแบ่งเป็นผู้นำที่เป็นทางการ คือผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน มีหน้าที่เป็นผู้นำ รับผิดชอบในด้านการบริหารโครงการ ร่วมกับผู้นำไม่เป็นทางการ ที่เป็นทั้งคนรุ่นใหม่และผู้สูงอายุที่สมาชิกชุมชน นับถือ และทำงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยในหมู่บ้านจะแบ่งออกเป็น 10 คุ่ม แต่ละคุ่มจะมีผู้นำเป็นของตนเอง เพื่อเป็นหลักในการประสานการทำงาน of ชุมชน ทั้งหมดนี้เป็นกรวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของชุมชน โดยยึดหลักการทำงาน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกชุมชน และสมาชิกทุกคนต้องให้ความสำคัญ เกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป ขณะเดียวกันก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ของตนเอง ขั้นตอนการดำเนินงานในลักษณะการมีส่วนร่วมนี้ทำให้นักในชุมชน

เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างความเป็นเจ้าของของการท่องเที่ยวชุมชนทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป สอดคล้องกับ พยอ ม ธรรมาบุตร (2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้ประชาชนได้มีการประเมินว่า ผลงานที่ตัวเองดำเนินไปนั้น ได้รับผลดีหรือได้รับผลประโยชน์มากน้อยเพียงไร ซึ่งจะนำไปใช้วางแผนทางแก้ไขในโอกาสต่อไป ทำให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างความเป็นเจ้าของ (Ownership) ของธุรกิจชุมชนทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

บริบทการจัดการชุมชนสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมดี จึงอาจสรุปปัจจัยหลักในการจัดการชุมชนรวม 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน และความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมของชุมชน การจัดการงบประมาณในการดำเนินงาน ทั้งจากการเสียสละทุนทรัพย์ของชุมชน และงบประมาณจากภาครัฐและหน่วยงานภายนอก มีการจัดการผ่านประชาคมหมู่บ้านอย่างโปร่งใส โดยได้รับมติความเห็นชอบจากสมาชิกทุกคน การจัดการวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน มีการเขียนแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบ การตรวจรับวัสดุอุปกรณ์ และการใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวให้น่าประทับใจ และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานร่วมกันตามความถนัด และทักษะของสมาชิกในชุมชน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวตามต้องการของนักท่องเที่ยว โดยยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน

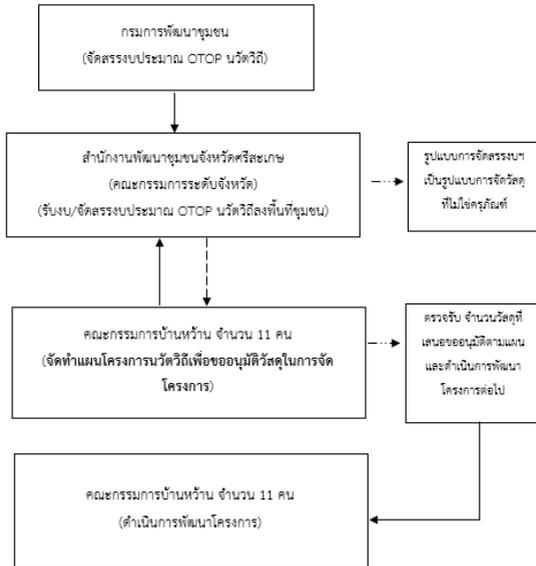
ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาจึงเป็นแบบอย่างในการจัดการสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งต้องสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และชุมชนควรต้องตระหนักในคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของตนร่วมกัน มีการทำงานอย่างโปร่งใส และเป็นธรรม มีการแบ่งบทบาท หน้าที่ในการดำเนินงานร่วมกันตามความถนัด และทักษะของแต่ละบุคคล และมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีความเสียสละต่อส่วนรวม และร่วมกันดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ให้ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2561). **คู่มือการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี**. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ชุดิภาญจน์ กันทะอุ. (2554). **การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์ และสังคม (สหสาขาวิชา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณธายุ ตีปจันทร์. (2557). **แนวทางการเชื่อมโยงสินค้าโอท็อปเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนด้านเกี่ยวกัน จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐพัชร์ มณีโรจน์. (2560). **การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 13(12), 32.
- ทัศนาศ หงษ์มา. (2553). **ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมกรเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- นุชนาฏ เชียงชัย. (2558). **การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). **หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2561). **ปีท่องเที่ยววิถีไทย 2561**. ค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2561, จาก https://api.tat.or.th/upload/annual_report/live/TAT%202018%20Annual%20Report.pdf
- รณรงค์ ชมพูนันท์. (2553). **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมกรณีศึกษา: เทศบาลนครลำปาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ 2561 – 2580**. ค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2562, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- วิศรดา พุ่มดอกไม้. (2553). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารและจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาแพร่ เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระพล ทองมา, นวนจันทร์ ทองมา. (2551). **กลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สมคิด บางโม. (2546). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทย์พัฒนา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ. (2561). **บ้านห้วยน้ำรับประเมินชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบ ระดับประเทศ**. ค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2561, จาก <http://district.cdd.go.th/muang-sisaket/2018/09/10>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)**. ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562, จาก https://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2558). การจัดการชุมชน: มโนทัศน์และทฤษฎีที่จำเป็นต่อทบทวน. **วารสารการจัดการสมัยใหม่**, 13(2), 11-21.
- Davis, Keith. (1972). **Human Behavior at Work: Human relation and Organization Behavior**. Fourth edition. New York: McGraw-Hill Co.

ภาพที่ 1 แสดงการขอการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาโครงการ
 ของชุมชนบ้านห้วย

ภาพที่ 2 บ้านจำลองเผ่าลาว ในวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ บ้านห้วย
 ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ